

Munich Personal RePEc Archive

The impact of taxation on the state budget and the performance of state industries

Tamilina, Larysa

Independent Research

1 January 2015

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/96500/>
MPRA Paper No. 96500, posted 13 Oct 2019 15:52 UTC

ТАМІЛІНА ЛАРИСА ВОЛОДИМИРІВНА

**Вплив податкової політики непу на формування доходів бюджету та
діяльність державної промисловості**

The impact of taxation on the state budget and the performance of state industries

Розвиток оподаткування в 1920х роках відбувався в загальному руслі, що визначалось бюджетною організацією країни. Бюджет набував в радянських умовах особливого значення внаслідок того факту, що від його забезпеченості фінансовими джерелами залежали результати загальноекономічних заходів, націлених на створення остову нового устрою.

Зі створенням СРСР з'явилась тенденція до централізації прийняття фінансових рішень. Згідно з конституцією СРСР, затвердження республіканських бюджетів, встановлення загальносоюзних податків та неподаткових доходів, відрахувань від них та надбавок до них, що надходять до союзних республік, введення додаткових податків і зборів, відносилось до предмету ведення верховних органів влади СРСР (Центрального Виконавчого Комітету СРСР та Ради Народних Комісарів СРСР).

Принцип централізації був доведений до максимуму постановою ЦВК та РНК СРСР від 29.09.24 року, які затвердила бюджетні права Союзу РСР та республік, що входили до його складу [63, с. 5]. Розподіл податкових джерел між союзом та республікою внаслідок цього був фактично зведений до утримання на республіканському рівні прямих податків (99% надходжень від сільськогосподарського, промислового та прибуткового податків, податок зі спадщини, основна рента, певна частина гербового збору та окремі (незначні за фінансовим потенціалом) збори) та закріплення непрямих податкових форм за союзним бюджетом.

В перші роки непу, коли відбувалось відродження оподаткування, фінансова справа знаходилась в нерозвинутому стані. Однак, саме завдяки оподаткуванню держава забезпечувала до 90% своїх доходів (див. табл. 2.3.).

Структура державних доходів України в 1922 р. [71, с. 16]

Назва статті доходу	Сума надходжень до бюджету	
	В крб	В % до загальних державних доходів
Прямі податки	843456562	47,9
Непрямі податки	783791373	44,1
Мито	82561838	4,7
Надходження від транспорту	21960236	1,3
Надходження від держмайна	4177930	0,2
Постачання продовольчих запасів	3157882	0,1
Доходи від націоналізованої промисловості	2866720	0,1
Відшкодування державних витрат	3542739	0,2
Інші доходи	31088044	1,7
Разом	1776603324	100,0

Серед податкових надходжень як прямі, так і непрямі податки мали велике значення (надходження від прямих податків в незначній мірі перевищували непрямі (див. табл. 2.3.)).

Впродовж десятиріччя відбувається подальше посилення ролі податків з поступовим ускладненням механізму їх дії. Зусилля Наркомфіну були зосереджені на усуненні існуючих недоліків, які мали місце в оподаткуванні в перші роки його становлення, та на збільшенні фіскальної ролі податків. Поряд з цим, посилювалась централізація, що призвело до концентрації координуючої, регулюючої, інформаційної та інших функцій до Наркомфіну, тоді як на місцях податкові органи займалися виконанням розпоряджень, отриманих з центру [72, с. 6]. Права місцевих органів та їх самостійність в прийнятті рішень відносно оподаткування поступово обмежувались, кількість місцевих податків була скорегована [73, с. 5].

Необхідність збільшення надходжень до бюджету призвело до розповсюдження оподаткування на усупільнений сектор. Безумовно, що податкові органи наштовхнулись на суттєвий опір з боку відомств, які вимагали надання державним підприємствам податкових пільг та самостійно складали проекти відповідних законів, з подальшим їх винесенням на розгляд законодавчим органам. Необхідність існування цих пільг аргументувалась міркуваннями загального характеру з посиланням на економічне та політичне значення державних підприємств [74, с. 12]. Наркомфін підкреслював ненормальність подібних дій та звертався з відповідним положенням до уряду, аргументуючи доцільність запровадження загальної політики оподаткування по відношенню до державних підприємств. В зверненні зазначалось: “Наша податкова система відповідає соціально-економічним вимогам, а тому повинна охопити масового платника. До того ж, вона побудована на чисельності податків, що обумовлено бідністю держави та неможливістю їх уніфікації на сучасному етапі. В таких умовах податкова політика вимагає використання об’єктів та суб’єктів оподаткування в їх максимальній повноті, та тому не може допускати чисельних виключень з оподаткування” [75, с. 15]. Наркомфін передбачав, що загальна політика уряду сприятиме в подальшому розквіту державного сектору та обмеженню приватного, внаслідок чого саме діяльність державних підприємств ставала головними об’єктом оподаткування. Додатковий поштовх надала також тенденція до загального нівелювання доходів населення, внаслідок чого серед платників податків переважав “елемент” з незначним рівнем доходів, що мало призвести до скорочення податкових надходжень. Ця закономірність мала посилюватися в наступних роках, що звісно зобов’язувало Наркомфін відноситися з великою обережністю до зменшення кількості податкових джерел, а отже, й надання будь яких пільг державним підприємствам.

Поступова стабілізація економічної ситуації в країні мала позитивний вплив на обсяги надходжень до бюджетів. Порівнюючи суми податків сплачених за 1923-24 рік з 1922-23 роком, Наркомфін вказував на зростання податкових платежів на 69,1% [76, с. 15].

Особливо значне зростання мало місце, по-перше, в прибутково-комунальному податку, що пояснювалось його реконструкцією та перетворенням в масовий податок, та, по-друге, в надходженнях від гербового збору, що обумовлювалось збільшенням товарообігу на Україні. В подальшому, однак, визнавалось, що саме покращення загальної економічної ситуації стане головним чинником, який сприятиме зростанню податкових надходжень до бюджету [77, с. 17].

Загальний рівень оподаткування на той час вважався посиленням. Існуюча в 1923-24 році податкова напруга посилювалась також діяльністю так званих напів-податків, які мали примусовий характер: добродійні марки, жетони, замовлення газет, збір на утримання органів міліції, та інші цільові збори, що мали за мету збільшення обсягів надходжень до бюджету [78, с. 13].

Вже з перших років непу проявилась неузгодженість фіскальної політики уряду з його прагненням збільшити виробництво націоналізованої промисловості. З одного боку, посилений фіскальний тиск забезпечував державну казну фінансовими коштами, які згодом направлялись на оновлення виробничого фонду державних підприємств. З іншого боку, переобкладення держпромисловості податками негативно впливало на їх діяльність та зменшувало зацікавленість державних виробників в збільшенні обсягів виробництва.

Механізм оподаткування особливо був спотворений для приватного сектору. Затвердження класових тарифів на комунальні послуги та політика підвищеної орендної плати за торгівельно-промислові приміщення та податково-подібних ставок квартирної плати робили неможливим здійснення виробничої діяльності та створювали умови для підвищення цін. Для прикладу достатньо навести розрахунок квартирної плати, наданий професором П. Гензелем., який яскраво ілюструє “наскільки один з цих напів-податків зменшував доходи приватного виробника.”

Таблиця 2.

Рівень квартальної плати для окремих категорій приватних виробників [79, с. 15]

Показники	Категорія підприємства			
	II	III-IV	V-VII	VIII-XII
Доход за місяць (крб.)	190	410	1170	1740
Розмір квартири (кв. саж)	10-15	10-15	10-15	10-15
Квартирна плата (крб.)	70-105	70-105	90-125	90-125
Питома вага квартирної плати у доходах (%)	27-58	17-25	7-10	5-6
Розмір доходу, що залишається у розпорядженні виробника	120-85	340-305	1180-1075	1650-1615

Як видно з таблиці 2.4., в залежності від групи до якої належало підприємство, розмір квартирної плати складав в середньому 10-15% його доходу, досягаючи часом 58% (у випадку, коли підприємство належало до другої категорії).

У випадку державної промисловості ситуація виявилась більш критичною, оскільки перерахуванню до бюджету підлягав увесь прибуток, що залишався після відрахувань певної його частини на створення цільових фондів підприємств. Більш того, дія промислового податку та розрахунок прибуткового податку від податкового, а не балансового прибутку призвели до загострення в усупільненому секторі проблем з обіговими коштами.

Державний сектор, на нашу думку, знаходився навіть під більшим фіскальним тиском, ніж приватний, оскільки перерахуванню до бюджету підлягала фактично вся додана вартість, що створювались держпідприємствами. Проблема, однак, полягала, перш за все, в неурегульованості строків сплат податків, що негативно впливало на обсяг обігових коштів, наявних в розпорядженні підприємств в кожний певний момент часу.

Закріплення планування також мало свої недоліки в контексті впливу оподаткування на діяльність державної промисловості. Закріплення планових важелів в управлінні виробництвом, призвело до впровадження практики розрахунку податкових сум з планових, а не фактичних показників, що мало від'ємні наслідки для обсягів обігового капіталу підприємств.

Підводячи підсумки за 1923-24 рік, Наркомфін вказував, що подальше збільшення податкових доходів стає можливим лише як наслідок покращення економіки та зміни пріоритетів податкової політики [80, с. 19]. Досягнення останнього передбачалось шляхом реалізації наступних кроків:

1. Спрощення податкової системи шляхом поступового скорочення кількості податків.
2. Посилення непрямого оподаткування, що стало можливим в наслідок розвитку товарообігу та збільшення споживання.
3. Реорганізація податкового управління.

Наркомфін поступово змінював пріоритети податкової політики. По-перше, визнавалась необхідність уніфікації податків, шляхом об'єднання деяких з них, оскільки чисельність податкових форм вважалась недоцільною в умовах скорочення приватного сектору. По-друге, непряме оподаткування виявилось більш пристосованим до умов соціалістичної економіки, головною рисою якої виступав рівномірний розподіл доходів [80, с. 32].

В наступному не виключалась можливість переходу до переважно непрямого оподаткування. Правомірність запровадження непрямих податків пояснювалась урядом наступним чином: “Навіть якщо податки в значному ступені зачеплять широкі маси населення, то питання потрібно ставити не лише в площині того, скільки держава бере від нас, а швидше – скільки вона забезпечує нам натомість збільшенням наданих послуг” [81, с. 13].

Питання реорганізації податкового апарату з самого початку визнавалось вирішальним чинником підвищення ефективності оподаткування. В своєму звіті Наркомфін, висвітлюючи стан податкового апарату за попередні роки, надавав позитивну оцінку запровадженим заходам, які полягали, головним чином, в скороченні штату та підвищенні навантаження робітників [82, с. 28]. В той же час, дійсний стан речей був далеко не ідеальний, внаслідок підвищеної бюрократизації та поступового закріплення принципу централізації. Серед головних недоліків потрібно виділити наступні:

1. Існування надмірної кількості внутрішніх управлінських підрозділів;
2. Існування паралельних зовнішніх апаратів по стягненню прямих податків.
3. Непропорційний розвиток штату молодих робітників зовнішнього нагляду по відношенню до штату старших.
4. Нерівномірний територіальний розподіл зовнішніх робітників по непрямим податкам

Згідно зі статистикою Наркомфіну [82, с. 36], чисельність внутрішнього апарату Податкового Управління на 1-06-1923 рік склала 924 штатних одиниць по прямим та не прямим податкам та 520 штатних одиниць по єдиному сільськогосподарському податку. Загальна кількість працівників сягала 1444 штатних одиниць. Зовнішній податковий апарат по прямим податкам складав 2955, по не прямим - 610, що загалом становило – 3635 штатних одиниці. Загальна кількість податкових робітників (як внутрішнього, так і зовнішнього апарату) досягала, таким чином, 5079 осіб, що становило 50,7% загального складу НКФ. В порівнянні з попередніми двома роками очевидними були певні результати в покращенні діяльності податкових органів. Однак, обмеженість фінансових коштів, які направлялись на їх утримання, примушували Наркомфін постійно скорочувати кількість своїх працівників, на фоні збільшення кількості діючих податкових форм, що негативно позначалось на якості роботи податкових органів.

Визнання ролі податкової адміністрації в підвищенні ефективності дії податкового механізму, свідчило про розуміння керівництвом дійсної суті проблеми. На засіданні Наркомфінансів неодноразово підкреслювалось, що ефективність функціонування оподаткування визначається якістю організації та підготовки працівників, які займаються розробкою та запровадженням податкового законодавства, чи збором податків [83, с. 25]. Архівні документи свідчать про високий рівень організації їх роботи, перш за все, аналітичної. Безумовно, що мали місце окремі недоліки, проте неможливо не помітити суттєву роль аналізу та діагностики, які виступали невід'ємним елементом діяльності податкових органів.

Загальні принципи оподаткування затвердженні в попередні роки були збережені й в подальшому. Особливість політики останніх років непу полягала, по-перше, в ускладненні оподаткування внаслідок постійних змін, щодо кількості податків, та, по-друге, в збільшенні кількості пільг, що надавались функціонуючим суб'єктам. Поряд з цим, суттєвий вплив мало й посилення політизації та ідеологізації суспільства, що знайшло відображення в широкій диференціації ставок податків в залежності від форм власності підприємства.

Основні висновки щодо ролі податкової політики в формуванні дохідної частини бюджету в період згорання непу можна зробити на основі аналізу статистичних даних, який підтверджує наведені вище загальні тенденції розвитку податкової справи в Україні.

Структура республіканського бюджету України по рокам, в тис. крб. [104, с. 205]

Податки	1923-1924		1924-1925		1925-1926		1926-1927		1927-1928	
	тис. крб	%	тис. крб	%	тис. крб	%	тис. крб	%	тис. крб	%
А.Податкові прибутки										
<i>І.Прямі податки</i>										
1. Єдиний сільсько.-госп податок	13973	31,26	38515	44,42	62547	35,08	99016	36,22	94606	35,31
2.Промисловий податок	8928	19,97	15014	17,32	35531	19,94	60276	22,05	65457	24,43
3. Прибуткові податки	-	-	3340	3,85	18605	10,44	27367	10,01	34041	12,71
4. Інші	45	0,1	6		22	0,01	64	0,02	197	0,07
Разом (І)	22946	51,33	56875	65,59	116705	65,46	86723	68,30	194301	72,52
<i>ІІ. Сплати</i>	-	-	-	-	13341	7,48	26310	7,19	5556	2,07
1. Гербовий збір										
2. Інші збори	1584	3,54	2610	3,01	2812	1,58	3769	1,38	6265	2,34
Разом (ІІ)	1584	3,54	2610	3,01	16153	9,06	30079	11,00	11821	4,41
Всього податкових(І+ІІ)	24530	54,87	59485	68,6	132858	74,52	16802	72,30	206122	76,94
Б. Неподаткові прибутки										
<i>ІІІ. Прибутки з державного майна</i>										
1. Лісовий прибуток	10178	22,77	12774	14,73	19212	10,78	27755	10,15	28159	10,51
2. Прибутки від надр	-	-	342	0,39	5593	3,14	7577	2,77	11115	4,15
3. Прибутки від іншого майна	1510	3,38	5086	5,87	8732	4,90	8211	3,01	5810	2,17
Разом (ІІІ)	11688	26,15	18202	20,99	33537	18,82	43543	15,93	45084	16,83
<i>ІV. Прибутки від державних підприємств</i>										
1. прибутки від с.-г. підприємств	4	0,01	4	0,...	0,1	-	363	0,13	207	0,08
2. “ “ пром. “ “	2974	6,65	7506	8,66	7554	4,24	6243	2,28	6430	2,40
3 “ “ торг. “ “					856	0,48	1719	0,63	3676	1,37
4. “ “ інших. “ “			10	0,01	9	0,00	378	0,14	400	0,15
Разом (ІV)	2978	6,66	7520	8,67	8419	4,72	8703	3,18	10713	4,00
<i>V. Різні надходження</i>	5507	12,32	1497	1,74	3478	1,94	4353	1,59	5994	2,24
Всього неподаткових (ІІІ+ІV+V)	20174	45,13	27219	31,40	45434	25,48	56599	20,7	61791	23,06
Всього прибутків	44703	100,00	86704	100,00	178292	100,00	273401	100,00	267913	100,00

Надходження загальнодержавних податків на території УРСР по рокам (1923-29рр.) [104, с. 208]

Податки	В тис.крб.					У % до загального підсумку				
	1923-24р	1924-25р.	1925-26р.	1926-27р.	1927-28р.	1923-24р	1924-25р.	1925-26р.	1926-27р.	1927-28р.
1. Податки										
<i>1.Прямі податки</i>										
1. Єдиний сільсько-госп. податок	72475	68056	66325	100016	95629	40,18	27,921	20,41	19,48	18,66
2. Промисловий податок	19893	25617	37585	60885	66118	11,03	10,50	11,57	11,87	12,90
3. Прибуткові податки	12301	13360	20672	27644	34385	6,81	5,48	6,36	5,38	6,70
4. Інші	194	3006	393	1989	2957	0,12	1,23	0,12	0,39	0,58
Разом (1)	104863	110039	124975	190534	199089	58,13	43,13	38,46	37,12	38,81
<i>2.Посередні податки</i>										
1.Акцизи: з пива	7304	25551	53412	98802	131315	4,04	10,48	16,44	19,24	25,62
2. з цукру	32886	47244	56027	115516	46733	18,23	19,38	17,24	22,51	9,10
3. з тютюну	8545	19529	29515	39701	43445	4,74	8,01	9,08	7,73	8,48
4. з інших виробів	9951	13579	16602	12296	11156	5,52	5,57	5,11	2,39	2,18
Разом (1)	58686	105903	155556	266315	232649	32,53	43,44	47,87	51,87	45,38
2. Митні прибутки	5772	10384	20606	25951	44321	3,20	4,26	6,34	5,05	8,65
Разом (2)	64458	116287	176162	292266	276970	35,73	47,70	54,21	56,92	34,03
3. Сплати										
1.Гербовий збір	9411	14639	20525	26310	29776	5,22	6,00	6,32	5,12	5,81
2. Інші збори	1662	2836	3280	4293	6779	0,92	1,16	1,01	0,84	1,32
Разом (3)	11073	17475	23805	30603	36555	6,40	7,16	7,33	5,96	7,13
Разом податкових (1-3)	180394	243801	324942	513403	512614	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

1. Поступове посилення ролі податків в формуванні дохідної частини бюджету. Якщо в 1923-24 році податки склали 30,5% загального балансу республіканського бюджету, то в 1926-27 році їх питома вага збільшується до 79,3% (в 1927-28 році – 75,3%). Податки ставали з часом основним джерелом державних доходів, внаслідок чого, питання податкової політики набували особливої уваги.
2. Надання переваги непрямому оподаткуванню. Співвідношення між прямими та непрямими податками поступово змінюється на користь останніх. Аргументи, які доводять перевагу використання непрямого оподаткування, були детально наведені вище, та робили, головним чином, наголос на легкості стягнення непрямих податків в порівнянні з прямими.
3. Збільшення частки податкових надходжень до загальносоюзного бюджету. Порівняння співвідношення розподілу податкових надходжень між республіканським та загальносоюзним бюджетом вказують на збільшення податків на користь останнього. Більш як половина податків (а в деяких випадках ця частка складала 60%), що були зібрані на території України підлягали зарахуванню до загальносоюзного бюджету. В таких умовах, незацікавленість українських податкових служб в повноті сплати, правильності розрахунку та своєчасності перерахунку податків ставало очевидною та виправданою.
4. Аналіз змін в оподаткуванні свідчить про спроби уряду покращити та спростити існуючий порядок оподаткування. Однак суттєві результати в цьому напрямку не були досягнуті на протязі 1920х років. Оподаткування залишалось складним, заплутаним та нестійким.

5. Посилення ролі державної промисловості в формуванні доходів держави. Проте, що приватний сектор знаходився під підвищеним фіскальним тиском, його роль в генерації фінансових коштів до бюджету значно звужувалась внаслідок скорочення самого приватного сектору.
6. Реформування податкової політики було націлене, перш за все, на підвищення загального рівня податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів. Не існувало розуміння того, що державні підприємства знаходились під посиленими податковим тиском, що негативно впливало на їх діяльність.
7. Місцеві бюджети поступово втрачали самостійність. В кінці непу значно посилилась централізація стягнень податків. Основним джерелом доходів місцевих бюджетів виступали нарахування до державних податків, що встановлювались в визначених законодавством межах.

Оподаткування, таким чином, виступало головним джерелом формування бюджетних коштів, внаслідок чого податкова політика уряду приймала до уваги лише бюджетних ефект від запровадження змін в систему податків, ігноруючи їх вплив на виробника.

Вплив податків на діяльність державних підприємств в період непу відносно важко проаналізувати. Специфічність фінансових відносин між державою та усупільненим сектором, радикально змінило механізм перерозподілу прибутків державної промисловості, внаслідок чого зникли межі між прямим оподаткуванням та безпосереднім перерахуванням до бюджету прибутків підприємств. Відрахування від прибутків та прибутковий податок не відрізнялись ні за механізмом стягнення, ні за призначенням їх використання. Згідно з

законодавством про державні підприємства певна частина прибутку, що залишалась після сплати податків, йшла на формування цільових фондів підприємств (амортизаційний, резервний, покращення буту робітників та службовців, на збільшення капіталу), в той час, як його залишок (до 45%) перераховувався до бюджету. Кошти цільового призначення, однак, знаходились не в прямому розпорядженні підприємств, а в підпорядкуванні органів управління, та могли вилучатися до бюджету за їх рішенням. Тягар прямих податків таким чином, досягав фактично 100% по відношенню до державної промисловості. Непряме оподаткування, згідно з теорією, припадало на споживачів, а тому й не створювало прямого навантаження для виробників. Однак, в умовах, притаманних непу, механізм їх дії суттєвим чином впливав на ефективність виробничої діяльності підприємств, оскільки порядок їх сплати визначав обсяг обігових коштів, що знаходились в розпорядженні підприємств в кожний певний момент часу. Недостатність обігового капіталу виступала головною проблемою державної промисловості в період непу та суттєвою перепоною в організації процесу виробництва.

Податкове навантаження на державні підприємства існувало також в непрямій формі. Постійне збільшення кількості податків, що відбувалось або з метою регулювання приватного сектору, або як результат постійних спроб уряду збільшити фінансові можливості бюджету, мали своїм наслідком запутане та нестійке податкове законодавство, що вимагало від підприємств великих зусиль для дотримання законодавства по розрахунку та сплати податків.

Аналіз податкової політики таким чином, вказує на концентрацію уваги уряду на бюджетному ефекті оподаткування та класовому підході регулюючої функції податків, ігноруючи дослідження їх впливу на діяльність державної промисловості. Проблема

забезпечення країни фінансовими коштами вирішувалась будь-якими засобами, внаслідок чого державний сектор перетворився в один з основних джерел формування надходжень до бюджету, що відображало деформований механізм взаємовідносин між бюджетом та усупільненим сектором.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Янбухтин, К. Н. Налоги в условиях капитализма и в советском хозяйстве. – М.: Госфиниздат, 1934. – 72 с.
2. Плотников К.Н. Очерки истории бюджета советского государства. – М.: ГФИ, 1954. – 556 с.
3. Соколов А.А. Критический очерк курса профессора А.А. Соколова Теория налогов. – М.: Госфиниздат, 1931. – 32 с.
4. Соколов А.А. За марксистский анализ налогов и тяжести обложения. – М.: Госфиниздат СССР, 1930. – 71 с.
5. Полозов П.И. Налоги в СССР и капиталистических государствах. – М.: Госфиниздат, 1931. – 47 с.
6. Князев П.В. Роль налогов в политике и экономике СССР. – М.: Госфиниздат, 1930. – 56 с.
7. Тургенев Н.И. Опыт теории налогов. – М.: Соцэкгиз, 1937. – 175 с.
8. Казаков П.Р. Налоги царские и налоги советские. – М.: Финиздат НКФ СССР, 1928. – 49 с.
9. Кутлер П.Н. О налоговых реформах // Вестник финансов. – 1926. – №1. – С. 68-80.
10. Дитман Б.В. Переложение налогов: налоги как ценообразующий фактор. – М.: ГФИ, 1930. – 173 с.
11. Гордин А. Переложение косвенных налогов // Вестник финансов. – 1927. – №10. – С. 32-58.

12. Любимов Н.Н. Современная налоговая политика и проблема переложения налогов // Финансы и экономика. – 1922. – №6. – С. 11-38.
13. А.А. Соколов О влиянии налогов на общий уровень цен // Вестник финансов. – 1926. – №5-6. – С. 28-39.
14. Гензель П.П. Прямые налоги: Очерки теории и практики. – Л.: Финиздат, 1927. – 108 с.
15. Кузовков Д. Перерождение налогов в переходный период // Проблемы экономики. – 1929. – №4-5. – С. 25-60.
16. Кузовков Д. Перерождение косвенных налогов в переходный период // Проблемы экономики. – 1929. – №7-8. – С. 49-82.
17. Соколов А. К вопросам о реконструкции налоговой системы // Вестник финансов. – 1929. – №11-12. – С. 47-57.
18. Микеладзе П. К вопросу об исчислении тяжести обложения // Вестник финансов. – 1925. – №1. – С. 53-69.
19. Добромысов С. Налоги и возможные в настоящее время их размеры // Вестник финансов. – 1922. – №17. – С. 10-15.
20. Микеладзе П. Двойное обложение и методы его устранения // Вестник финансов. – 1925. – №2. – С. 35-45.
21. Соколов А.А. К теории переложения налогов // Вестник финансов. – 1927. – №5. – С. 53-71.
22. Микеладзе П.В. Современная тяжесть налогового обложения в СССР и в иностранных государствах // Вестник финансов. – 1926. – №67 – С. 194-212.

23. Карпенко Б. И. Финансовая статистика. – Ленинград, 1929. – 252 с.
24. Кац В. О распределительных и налоговых отношениях в СССР // Проблемы экономики. – 1929. – №3. – С. 25-41.
25. Соколов А. Реконструкция налоговой системы // Вестник финансов. – 1929. – №10. – С. 26-38.
26. Соболев М. О природе налога // Финансовые проблемы планового хозяйства. – 1930. – №9. – С. 36-44.
27. Микеладзе П. Проблемы реконструкции налоговой системы. // Вестник финансов. – 1925. – №9. – С. 34-44.
28. Микеладзе П.В. Косвенные налоги. – Л., 1927. – 124 с.
29. Очерки развития народного хозяйства Украинской ССР (Под ред. А.А. Нестеренко и др.). – М.: Акад. Наук СССР, 1954. – 555 с.
30. Історія народного господарства Української РСР. (Під редак. І.І. Лукінова), т. 2.– К.: АН УРСР, Ін – т економіки, 1984. – 402 с.
31. Хозяйственный механизм периода непа (по материалам 20х годов). (Под ред. Богомолова Е.В.). – М.: ИНИОН, 1990. – 177 с.
32. Нікула О.І. Економічна історія України і світу. Навчальний посібник. –Львів: Львівський банківський інститут, НБУ, 2001. – 340 с.
33. Новая экономическая политика в промышленности. Сборник декретов, постановлений и инструкций. – М.: ВСНХ, 1921. – 142 с.
34. Мартынов Б.С. Государственные тресты. – М.: ГФИ, 1924. – 59 с.

35. Национализация промышленности в СССР. Сборник документов и материалов (Под ред. И.А. Глазкова). – М.: Полит. Лит., 1954. – 142 с.
36. Україна в цифрах 1927. Статистичний щорічник. – Х.: Народне господарство та облік, 1927. – 132 с.
37. Богомазов Г.Г. Формирование основ социалистического хозяйственного механизма в СССР в 20-30х гг. – Л.: Изд. ЛГУ, 1983. – 160 с.
38. Авдаков Н.К., Бородин В.В. Производственные объединения и их роль в организации управления советской промышленностью. (1917 – 1932). – М.: Изд-во Московского ун - та, 1973. – 240 с.
39. Гориков М.М. НЭП: поиск путей развития. – М.: Знание, 1990. – 62 с.
40. Неп и хозрасчет. (Под ред. М.Я. Петракова). – М.: Экономика, 1991. – 364 с.
41. Гринчуцький. В. Державне регулювання промисловості в роки НЕПу // *Вісник ТДТУ*. – 1996. - №1. – с.52-57.
42. Дьяченко В.П. Советские финансы в первой фазе развития социалистического государства. – М.: ГФИ, 1947. – 476 с.
43. Ривкин Б.Б. Финансы и кредит в период подготовки и проведения Великой Октябрьской Социалистической Революции. – М.: Госфиниздат, 1939. – 149 с.
44. Народное хозяйство СССР за 1917 –1947 гг. – М.: Госпланиздат, 1947. –438 с.
45. Звіт Народного комісаріату державного контролю УРСР про виконання державного розпису прибутків та видатків України в 1922р. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 632.

46. Доповіді та статистичні відомості губернських фінвідділів про введення в дію на місцях Декретів Рад наркому УРСР про посередні податки. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 633.
47. Постанови ВУЦВКу та Раднаркому УРСР з питань оподаткування (14 листопада 1922р.) – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 588.
48. Положение о промышленном налоге и правила его взимания. – Екатеринбург.: НКФ, 1921. – 23 с.
49. Налоговое законодательство. – М.: ГЗИ, 1921. – 170 с.
50. Плотников Г.В. Законодательство о налогах в промышленности. – М.: Высш. Сов. Нар. Хоз., 1924. – 272 с.
51. Промысловое обложение, патентный сбор, уравнильный сбор, Личный промысловый налог. – Л., М.: Прибой, 1924. – 191 с.
52. Государственный подоходно-поимущественный налог и подоходный налог с государственных и кооперативных предприятий и смешанных обществ. – Х.: ВСНХ УССР, 1924. – 248 с.
53. Гензель П.П. Налоги Союза ССР. – М.: Финиздат, 1926. – 140 с.
54. Стаття податкового управління Наркомфіну УРСР про податкову політику радянської влади. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 2517.

55. Альтшулер В.Н. Налоги: промысловый, подоходный, гербовый сбор и акцизы. – М.: Экономическая жизнь, 1926. – 344 с.
56. Ильин Л.Г. Техника косвенного обложения. – Л., 1927. – 198 с.
57. Циркуляри Наркомфіну УРСР про встановлення, стягнення і звітність по посереднім податкам. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 2598.
58. Матеріали щодо перегляду податкового законодавства на Україні. –Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 4755.
59. Доповідна записка Наркомфіну УРСР в УККП(б) про стан кустарної промисловості на Україні в 1925р. та надання пільг ремісникам по оподаткуванню. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 4770.
60. Всесоюзное совещание налоговых работников 25 ноября - 2 декабря 1926г. – М.: Фин.Издат. НКФ СССР, 1927. – 122 с.
61. Гензель Л.П. К вопросу о налоговой реформе // Вестник финансов. – 1925. – №9. – С.10-29.
62. Кутлер П.Н. К реформе промыслового налога // Вестник финансов. – 1925. – №4. – С.46-59.
63. Гензель П.П. Налоговое законодательство СССР. – М.: Изд. Мосфинотдела, 1927. – 215 с.

64. Відомості окружних фінвідділів про перспективи надходження державних прибутків від податків на 1925-28 рр. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 4849.
65. Новые законы о налогах. Постановления ЦИК и СНК СССР и УССР о промышленном и подоходном налогах и о местных налогах и сборах. – Х.: Наркомфин УССР, 1926. – 37 с.
66. Доповідь НК РСІ про результати обстеження системи прямих податків. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 3652.
67. Матеріали про організацію податкової та страхової справи на Україні. –Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 5140.
68. Камбиоджио Ю.А. Новый справочник по всем налогам. (Под ред. Н.И. Серебrenицкого). – Одесса: Полиграф, 1928. – 110 с.
69. Баранов А.А. Налоги и сборы. –М.: Центрсоюз, 1928. –206с.
70. Герман А.М. Сборы и пошлины. – М.: Изд. Мосфинотд. Тип. Им. Т. Воровского, 1929. – 8 с.
71. Відомості губернських фінвідділів про надходження державних прибутків та місцевих зборів за 1922 р.– Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 694.

72. Матеріали про хід податкової роботи та стан місцевого бюджету по губерніях України за 1922р. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 613.
73. Матеріали до 1 Всеукраїнського з'їзду робітників посередніх податків. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 1498.
74. Матеріали про проведення податкової компанії на Україні в 1923/24 – 1924/25 рр. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 2541.
75. Звіт Народного комісаріату державного контролю УРСР про виконання державного розпису прибутків та видатків України в 1922р. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 632.
76. Доповіді управління державних прибутків Наркомфіну СРСР про його діяльність за 1922/23р. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 1540.
77. Доповіді, звіти, інформації про наслідки проведення компанії по обкладанню основним прибутковим податком на 1-ше півріччя 1924/25р. –Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 2586.
78. Матеріали про надходження державних і місцевих податків і зборів на території СРСР і УРСР. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України.– Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 2543.

79. Протоколи нарад комісії по розгляду діючої системи місцевого оподаткування при Наркомфіні УРСР і матеріали до них. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 2528.
80. Звіт Наркомфіну УРСР про податкову діяльність за 1923/24р. і матеріали до нього. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 2519.
81. Доповіді Наркомфіну УРСР про структуру податків за 1923/24 – 26/27 рр. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 7487.
82. Огляди і доповіді Наркомфіну УРСР про стан податкової справи на Україні за 1923/24 – 26/27 рр. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 4823.
83. Доповіді Наркомфіну УРСР про податкову практику на Україні та перспективи прямого оподаткування в 1926/27р. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1.– Сп. 7486.
84. Heywood A. Soviet economic concession policy and industrial development in the 1920s // *Europe-Asia studies*. – 2003. – Vol. 52, No 3. – P. 549-569.
85. Graziosi A. Building the first system of state industry in history // *Cahier du Monde russe et sovietique*. –1931. – Vol. XXXII, No 4. – P. 539-580.
86. НЭП: взгляд со стороны. (Составитель В.В. Кудрявцев). – М.: Московский рабочий, 1991. – 302 с.

87. Erlich A. Preobrazensky and the economics of soviet industrialization // The quarterly journal of economics. – 1950. – Vol. 64, No 1. – P. 57-88.
88. Маевский И.В. Тяжелая промышленность СССР в первые годы индустриализации (1926 - 1929). – М.: Изд. Акад. Наук СССР, 1959. – 183 с.
89. Erlich A. Notes on Marxian model of soviet accumulation // The American economic review. – 1967. – Vol. 57, No. 2. – P. 599-615.
90. Индустриализация СССР: 1926 – 1928гг. Документы и материалы (Ст. редактор. А.А. Воронцовская). – М.: Наука, 1969. – 535 с.
91. Струмилин С.Г. Процессы ценообразования в СССР // Плановое хозяйство. – 1928. – №45. – С. 41-54.
92. Контрольні цифри народного господарства УРСР на 1928/29 р. – Харків, 1929. – 300 с.
93. Герчук Я.П. Реконструкция системы налоговых и неналоговых изъятий из обобщественного сектора народного хозяйства и изменение обложения частного сектора. – М.: Госфиниздат, 1930. – 168 с.
94. Кушнір О.О. Податкова політика Радянської влади. – Х.: Держфінвидавництво, 1931. – 54с .
95. Аболин К. Решительно повернуться лицом к доходам обобщественного сектора // Финансы и социалистическое хозяйство. – 1931.– №35. – С. 7-9.
96. Князев П. О налоговой реформе // Финансовые проблемы планового хозяйства. – 1930. – №9. – С. 13-18.
97. Гроссман В.Я. Налоги и сборы в СССР. – М.: Техника управления, 1929. –171 с.

98. Борисов М. Отчисление от прибыли и капитальное строительство промышленности // Финансы и социалистическое хозяйство. –1931. – №18. – С. 15-16.
99. Бутков Д. К реконструкции финансовой системы // Вестник финансов. –1930. – №1. – С. 3-7.
100. Шварцман Н. Обеспечим собственные накопления в социалистической промышленности // Финансы и социалистическое хозяйство. – 1931. – №22. – С. 5-7.
101. Генкин Е. О финансовом планировании и бюджетной системе // Финансовые проблемы. – 1931. – №3-4. – С. 30-40.
102. Україна: статистичний щорічник за 1929р. – Х.: Народне господарство та облік, 1929. – 399 с.
103. Полный налоговый справочник для налогового аппарата и для налогоплательщиков. – М.: Мосполиграф, 1929. – 208 с.
104. Бекаревич А.С. Изучение налоговых объектов и методов обложения. –М.: Госфиниздат, 1928. –234с.
105. Бекаревич А. Изучение и обобщение практики обложения // Вестник финансов. – 1929. – №2. – С. 127-133.
106. Зведені відомості Наркомфіну УРСР про надходження податків по Україні за 1927/28р. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 3703.
107. Рубановський П.Л. Податкова реформа. – Харків: Укрфілія Держфінвидавництва СРСР, 1931. – 238 с.

108. Брюханов Н.П. Финансы второго года пятилетки: бюджет социалистического строительства 1929/30 гг. – М.: Госфиниздат, 1930. – 76 с.
109. Стенограма Всесоюзної податкової наради по непрямим податкам. – Центральный державный архив вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 3718.
110. Гордеев А. К вопросу о рационализации налоговой системы // Вестник финансов. – 1929. – №11-12. – С. 57-65.
111. Чугунок А. О реконструкции обложения общественного сектора // Вестник финансов. 1930. – №1. – С. 24-33.
112. Листування з Раднаркомом та наркоматами УРСР про проведення податкової реформи (1929р.). – Центральный державный архив вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 6851.
113. Протоколи засідань комісії Наркомфіну про вилучення коштів з усуспільненого сектору до державних бюджетів (1029р.). – Центральный державный архив вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 6821.
114. Налоговая реформа. Постановление ЦИК и СНК СССР, Инструкции, постановления и циркуляры НКФ Союза ССР. – М.: Госфиниздат, 1930. –64 с.
115. Лифшиц Н. Как перестроить обложение частного сектора // Финансовые проблемы планового хозяйства. – 1930. – №4. С. 65-78.
116. Полозов П. Унификация платежей частного сектора // Финансовые проблемы планового хозяйства. – 1930. – №6. – С. 78-84.

117. Статистичні відомості Наркомфіну УРСР про оподаткування прибутковим та промисловим податком на Україні за 1928/29р. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 5248.
118. Доповіді і статті співробітників Наркомфіну СРСР про приватний капітал. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 7704.
119. Ратнер Б.Е. Налоговый словарь. Все налоги, сборы и отчисления по законодательству на 01.09.1931г. – М., Л.: Госфиниздат СССР, Тип. Искра революции, 1931. – 215 с.
120. Палечек В.О. Налоговый справочник промысловой кооперации и кооперированных кустарей. – Л.: РИО, 1931. – 98 с.
121. Обложение предприятий обобществленного сектора (Законодательные акты и распоряжения НКФ СССР на 01.09 1932г. –М.: Госфиниздат СССР, 1933. –343с.
122. Кутлер К.Н. Обложение обобществленного сектора. –М., Л.: Госфиниздат СССР, 1933. – 160 с.
123. Петров В.Н. Налог с оборота. – М.: Госфиниздат, 1936. – 31 с.
124. Кутлер К.Н. Техника взимания государственных доходов. – М.: Госфиниздат СССР, 1938. – 186 с.
125. Финансы промышленности. Сборник законодательных материалов. – К.: Укр. отделение Госфиниздата СССР, 1938. – 140 с.
126. Глезин С.И. Бюджетная система Союза ССР (Сборник законодательных материалов). – М.: ГФИ, 1947. – 721 с.

127. Белкин Г.Н. Отчисление от прибылей и подоходный налог с предприятий обобщественного сектора. – М.: Госфиниздат, 1936. – 40 с.
128. Фотиев П.А. Реконструкция системы налоговых и неналоговых изъятий (Налоговая реформа 1930 и 1931 гг.). – М.: Госфиниздат, 1931. – 36 с.
129. Борисов М. Отчисление от прибыли и капитальное строительство промышленности // Финансы и социалистическое хозяйство. – 1931. – №18. – С. 15-16.
130. Протоколи засідань Раднаркому УРСР про виконання податкових завдань у суспільного сектору. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 8345.
131. Несмелов Ф.Я. Податкова система СРСР. – Харків: Укрфіндержвидавництво, 1933. – 62 с.
132. Воробьев Н.Н. Доходы СССР. Ч. II: Платежи частного сектора. – М.: ГФИ, 1931. – 82 с.
133. Толкушин А.В. История налогов в России. – М.: Юрист, 2001. – 430 с.
134. Казаков П.К. Положение о взимании налогов. – М.: Мосполиграф, 1930. – 260 с.
135. Ярошенко Ф.О., Павленко В.Л. Історія податків та оподаткування в Україні. – Ірпінь: Академія ДПС Укр., 2002. – 240 с.
136. Україна в цифрах (стат. довідник). – Х.: Народне господарство та облік, 1936. – 744 с.
137. Народне господарство УРСР. Статистичний щорічник. – Київ, 1935. – 350 с.

138. Доповіді і звіти сектору державних прибутків про його роботу за 1932р. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 8349.
139. Звіти Наркомфіну УРСР про надходження платежів з усуспільненого сектору за 1932р. – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 30. – Оп. 1. – Сп. 8351.
140. Seligman E. The progress of taxation during the past twenty-five years, and present tendencies // *American Economic Association Quarterly*. – 1910. – Vol. 11, No. 1. – P. 331 – 353.
141. Соловей Г.Г. Государственные бюджеты Англии, Франции, Германии, Италии, США и СССР. – М., Л.: Изд. ГИЗ, 1928. – 175 с.
142. Rosa C.D. A few comments on a few tax problems // *Bulletin of the national tax association*. – 1932. – Vol. XVII, No 4. – P. 103-109.
143. Fairchild A. Taxation in a period of economic depression // *Bulletin of the national tax association*. – 1931. Vol. XVII, No 2. – P. 43- 47.
144. Todd E. The British financial crisis // *Bulletin of the national tax association*. – 1931. – Volume XVII, No 2. – P. 39-42.
145. How business corporations should be taxed // *Bulletin of the national tax association*. – 1931. Vol. XVI, No 4. – P. 105-114.
146. Todd E. The taxation of business enterprises // *Bulletin of the national tax association*. – 1931. – Vol. XVII, No 1. – P. 15-20.

147. Trotabas L. Local finances: taxation to prevent overproduction // Bulletin of the national tax association. – 1932. – Volume XVII, No 8. – P. 231-233.
148. Edgan K. Browning. Tax incidence, indirect taxes and transfers // National tax journal. – 2001. – Vol. XXXVIII, No 4. – P. 525-533.
149. Holzman F. The burden of soviet taxation // The American economic review. – 1953. – Vol. 43, No. 4. – P. 548-571.
150. Бурмистов Д.В., Косарев, З.Д. Отмена налогов с рабочих и служащих в СССР. – М.: Госфиниздат, 1960. – 110 с.
151. Белянова А.М. О темпах экономического развития СССР. По материалам дискуссий 20-х годов. – М.: Экономика, 1974. – 174 с.
152. Vito Tanzi Public Finance in developing countries. – Billing & Sonst Ltd, 1990. – 250 p.
153. Bird R., Oldman O. Taxation in developing countries. – Forth ed., Baltimore: The Johns Hopling University Press, 1990. – 270 p.
154. Fisher S., Sahay R. The transition economics after ten years. – IFM Working Paper, 2000. – 400 p.
155. Toye J. Fiscal crises and fiscal reform in developing countries. // Cambridge journal of economics. – 2000. – Vol. 24. – P. 21-44.
156. Lichtenstein P. A new-Institutional story about the transformation of former socialist economies: a recounting and an assessment // Journal of economic issue. –1996. – Volume XXX, No 1. – P. 243-264.

157. Квасник О.В. Податкове стимулювання розвитку малого бізнесу // Фінанси України. – 2003. – №2. – С. 65-69.
158. Юрій С. І. Оцінка ефективності наданих пільг з оподаткування // Фінанси України. – 2002. – № 12. – С. 55-62.
159. Бодюк А.В. Посилення ролі органів державної податкової служби в удосконаленні податкової політики // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 70-74.
160. Ковалюк О.М. Важливий крок до зменшення податкового тягаря в Україні // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 55-62.
161. Білострочька В.О., Островецький В.І. Податкове навантаження в Україні // Фінанси України. – 2002. – № 12. – С. 75-84.
162. Vito Tanzi, Mowell M. Zee. Tax policy for emerging markets: developing countries. // National tax journal. – 2002. – Vol. LIII, № 2. – P. 203-210.
163. Fiscal crises and fiscal reform in developing countries // Cambridge journal of economics. – 2000. – Vol. 24. – P. 21-44.
164. Крисоватий А.І. Гармонізація оподаткування у парадигмі загальнодержавних інтересів // Фінанси України. – 2004. – № 2. – С. 109-117.
165. Юткин Т.Ф. Налоги и налогообложение. – М.: Инфра-М, 1998. – 427 с.
166. Burgess R., Stern N. Taxation and development. // Journal of economic literature. – 1993. – Vol. 31, No. 2. – P. 762-826.

